

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 9. NOVEMBRA (NOV. 9), 1942 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 221

Ameriške čete udrle v Afriko!

Bitke v Egiptu končane s popolno zavezniško zmago

Močna ameriška ekspedicijska armada se izkrcala v francoskih kolonijah. Alžir in Oran, glavni luki, okupirani. Petain pretrgal diplomatske odnose s Ameriko. Hitler grozi z akcijo. Roosevelt apeliral na Francoze, naj se ne upirajo. Rommelova armada zdrobljena.—Ruski brambovci odbili nemške napade na svoje pozicije na stalingrajski fronti. Nemci izgubili osem milijonov vojakov v bitkah z Rusi od začetka vojne

LONDON, 9. nov.—Alžir, priložnostno mesto Maroka, francoske kolonije v Afriki, je v rokah ameriških čet. Poročilo, ki pa še ni uradno potrjeno, pravi, da je admiral Jean Darlan, vrhovni poveljnik francoske oborožene sile, ujet. Ameriške čete so zasedle tudi Oran in Arzew, dve drugi luki.
Pred Alžirja, prvotno naznanjen v Vichyju, je potrdil glavni stan generala Dwighta D. Eisenhowerja, poveljnika ameriške ekspedicijske armade. Vest iz Vichyja pravi, da je v mestu mir. Poveljanja za sklenitev premirja se pričela in vodi jih general Philippe Juin, vrhovni poveljnik francoske oborožene sile v Maroku.
Darlan je došel v Alžir zadnjo soboto, da mobilizira vojaške sile in odpravi proti ameriški sili. Ameriške čete so zasedle vse letalske baze in konsolidirale svoje pozicije. Nadalnjih 70 vojakov bo izkrcalo čete v krajih francoske Afrike.

VICHY, FRANCIJA, 9. nov.—General Henri Petain, načelnik francoske države, je pretrgal diplomatske odnose s Ameriko. To so ameriške čete invadirale francoske kolonije v Afriki in okupirale Alžir. Prelom je nastal na konferenci, katere sta se udeležila Pierre Laval, predsednik francoske vlade, in general Maxime Weygand, bivši konzul v francoski Afriki. Laval je imenoval S. Pickneyja Tucka, pravnika poslov ameriškega podjetja v Vichyju, o prelomu med njima.

MONAKOVO, NEMČIJA, 9. nov.—Diktator Hitler je zagotovil, da bodo ameriški koraki proti ameriški sili, ki je invadirala francoske kolonije v Afriki, priprave za odpravo v roku. Mi smo vedno pripravljeni na akcijo. Bodite prepričani, da bomo storili vse, kar je v naši moči.

KAIRO, EGIPET, 9. novembra.—Osišna armada feldmaršala Erwinja Rommela je zdrobljena v bitki v Egiptu je bila zaključena s popolno zavezniško zmago. Ostanki Rommelove oborožene sile so pobegnili v Libijo in zavezniške čete so jim za petami. Okrog 25.000 vojakov od ostalih 140.000 mož se je predalo.

WASHINGTON, D. C., 9. nov.—Predsednik Roosevelt je v govoru po radiu apeliral na Francoze, naj ne ovirajo operacij ameriške oborožene sile, ki se je izkrcala v Maroku. On je govoril v francoskem jeziku, ko so čete vstopile v kolonijo.
Predsednik je naglasil, da so ameriške čete invadirale Maroko, da zlojimo ne samo svoje sovražnike, temveč tudi sovražnika Francije. Francosko ljudstvo bo rešeno izpod nacistične dominacije.

Ankara, Turčija, 7. nov.—Poročilo iz Grčije se glase, da nemška transportna letala prevažajo vojaške čete iz Aten in drugih grških mest na afriško fronto, da bi se pridružili Rommelovi armadi, kar bi zavezniški zadali strahotno udarce. Pri prevažanju čet je zaposlenih petsto letal. Hitler je potegnil več vojaških divizij iz Rusije in Jugoslavije in jih poslal v Afriko.

Madagaskar pod britsko kontrolo

Francoski guverner
prosil za premirje

London, 7. nov.—Vojni urad je naznanil, da je Madagaskar, francoski otok, pod kontrolo britskih čet. Francoski guverner Armand Leon Annet je prosil za premirje, ko so britske čete zasedle vse strateške točke in mesta na otoku. Naznanilo dostavlja, da je bilo premirje že podpisano in s svažnostjo ustavljeno.

Prve britske čete so se izkrcale na Madagaskaru v maju tega leta in okupirale Diego Suarez, glavno otoško mornarično bazo. Po okupaciji so začele prodirati naprej skoro brez odpora s strani francoske oborožene sile na otoku.

Zdaj, ko je Madagaskar pod britsko kontrolo, je minila nevarnost pred osišno okupacijo otoka. Guverner Annet je že 16. septembra prosil Angleže za premirje, toda stavljen pogoje je na pritisk Lavalove vlade v Vichyju sklenil naslednji dan.

Vichy, Francija, 7. nov.—Tu je bilo uradno naznanjeno, da je bilo premirje podpisano med poveljstvom britske oborožene sile na Madagaskaru in francoskim guvernerjem Annetom. Maršal Petain je instruiral guvernerja, naj podpisuje premirje, ko so bile francoske čete poražene v bitki z britskimi pri Ambalavi.

Amerika se ne bori za imperializem pravi Murphy

Boston, Mass., 7. nov.—Frank Murphy, član federalnega vrhovnega sodišča, je dejal, da je Amerika ne bori za imperializem v tej vojni. Njen cilj je postavitev pogojev, da bo vsako ljudstvo samo odločilo, kakšno vlado hoče. Murphy je dejal, da je v interesu združenih narodov, če se izognejo kontroverzam, ki bi ogrozile tovariški duh med njimi.

Odmerki kave bodo morda zvišani

Washington, D. C., 7. nov.—Donald M. Nelson, načelnik odbora za vojno produkcijo, je namignil, da bodo odmerki kave zvišani, če se bo uvoz povečal. Vse zavisi od uvoza. Odredba, ki stopi v veljavo 29. novembra, določa funt kave za osebo na pet tednov.

Nemški ranjenci prihajajo v Bolgarijo

Ankara, Turčija, 7. nov.—Potniki, ki so dospeli sem iz Bolgarije, pripovedujejo, da vlaki dovažajo nemške vojaške, ki so bili ranjeni na ruskih frontah, v Bolgarijo. Vlaki pripeljejo povprečno tisoč ranjencev vsak dan z ruskih front.

Naciji dobili belgijsko zlato

New York, 7. nov.—Radijsko poročilo iz Vichyja pravi, da je francoska vlada izročila nacijem belgijsko zlato v vrednosti čez \$200.000.000 Nemčiji. Zlato se je nahajalo v francoski državni banki. Odredbo za izročitev zlata je izdal maršal Petain.

UNIJA PREKLICALA STAVKO V DETROITU

Stavkarji se vrnejo na
delo

ZASLIŠANJE V WASHINGTONU

Detroit, Mich., 9. nov.—Neodvisna unija Mechanics Educational Society of America je preklicala stavko v šestih tovarnah Michigan Tool Co. in Nash-Kelvinator Co., ki so udeležene v proizvodnji vojaškega materiala. Stavko je odklical zadnji petek Matthew Smith, predsednik unije.

V konflikt je posegel federalni vojni-delavski odbor in izsilil preklic stavke. Lewis Gill, pokrajinski direktor odbora, je dejal, da se bo vrnilo zaslišanje v Washingtonu, zaenkrat pa je izrekel upanje, da bo spor, ki je izževal stavko, izravnal.

Smith je naznanil, da se bodo vsi stavkarji vrnili na delo.

Najprej so zastavljali delavci v treh tovarnah Michigan Tool Co., nakar se je stavka razširila na tovarne Nash-Kelvinator Corp. in Briggs Manufacturing Co. Smith je dejal, da se bo nadaljnjih 5000 delavcev, članov njegove unije, pridružil stavki.

Oscar L. Bård, predsednik Michigan Tool Co., je dejal, da je poslal telegram uradnikom vojnega in mornaričnega departamenta z apelom, naj store potrebne korake. V tovarnah njegove kompanije izdelujejo pritlikline za tanke in bojne ladje. Ako stavka ne bo kmalu končana, bodo morale druge detroitske tovarne zapreti vrata.

Smith je označil stavko za delavski praznik in izjavil, da se bodo stavkarji vrnili na delo, ko dobe zagotovilo, da jih organizatorji unije CIO ne bodo nadlegovali. Konflikt med unijama je nastal, ko so organizatorji unije CIO prišli v tovarne Briggs Co., da pridobijo delavce za pristop v unijo. Nekaj organizatorjev so člani Smithove unije poglani iz tovarne.

Amerika pozdravlja ofenzivo v Afriki

Državni tajnik Hull
hvali zavezniške

Washington, D. C., 7. nov.—Uradni krogi so pozdravili vesti z afriške fronte o uspešni zavezniški ofenzivi in strahovitih udarcih, ki jih je dobila osišna armada, obenem pa so izjavili, da je za popolno zmago potrebno uničenje te armade, ne samo potiskanje nazaj. Državni tajnik Cordell Hull in vojni tajnik Henry L. Stimson sta pohvalila zavezniške.

Hull je na sestanku s časnikarji dejal, da je Amerika zadovoljna s poročili britskih vojaških krogov o uspehih, ki jih je dosegla zavezniška oborožena sila v Egiptu. Militaristične avtoritete so izrazile zadovoljstvo, ker so v bitkah udeleženi ameriški letalci. Pričakuje se, da bodo zavezniški popolnoma zdrobili osišno silo v Afriki.

Poročilo, da se je 7000 ameriških vojakov izkrcalo v neki egiptski luki, je bilo zanikano. Uradni krogi so izjavili, da je ameriška grupa, ki se je izkrcala v luki, vključevala le inženirje, tehnike in bolničarke, ne pa bojevnikov.

Domače vesti

Čikaška vest

Chicago.—Dne 7. t. m. je umrl Peter Stopar, star 60 let in rojen v Loki pri Mengšu v okraju Kamnika, član društva 39 SNPJ. Pokojnik leži v Žefranovem pogrebem zavodu in civilni pogreb se vrši v torek, dne 10. novembra, ob dveh popoldne na pokopališču Woodlawn Memorial Park. Izredna društvena seja glede tega pogreba se vrši nočjo ob osmih v navadnih prostorih.

Vesti iz Detroita

Detroit, Mich.—Dne 3. nov. je po večletni bolezni umrla Mary Mihelič, stara 56 let in rojena v Hrastu nad Metliko v Beli Kraljini, žena predsednika društva 121 SNPJ, pri katerem je bila tudi ona članica. Poleg moža zapušta pet sinov, štiri hčere in 13 vnukov, ki so vsi člani SNPJ.—Katarina Ricca, tudi članica društva 121 SNPJ, je zadnje dni povila dvočrta, sina in hčer, naša jednota pa je dobila dva nova člana. Starša sta prišla s prestopnim listom od društva 62 SNPJ v Calumet in mati je hči znanega aktivnega stavkarja iz leta 1913 v okrožju bakrenih rudnikov Pavla Stavdoharja.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 4. nov. je po daljši bolezni umrl Mihael Valentin, star 66 let in doma iz Bače pri Podbrdu na Goriškem. V Ameriki je bil 33 let in tukaj zapušta ženo, tri sinove—eden je v armadi v Avstraliji—in dve hčeri. Bil je član društva 120 SNPJ.—Rojakinja Mary Kopac je 7. t. m. tako nesrečno padla, da si je zlomila nogo. Zdravi se v bolnišnici.

Nov grob v Netisu, O.

Netis, O.—Pred dnevi je tukaj umrl Frank Zajc, star 56 let in rojen v Smartnem pri Ljubljani. Bil je dolgoleten in zelo aktiven član društva 4 SNPJ, pri katerem je tudi njegova družina.

Naši člani vojak

Sheboygan, Wis.—Nadaljnja dva člana društva 344 SNPJ sta odšla v vojaško službo. To sta Adolf Pelko in Frank Spende. Članstvo jima želi srečen povratek.

Protiosišne demonstracije v Čileju

Santiago, Čile, 7. nov.—Na tisoče ljudi se je udeležilo protiosišnih demonstracij v tem mestu. Mnogi so paradirali pred palačo predsednika Juana Riosa in vpili: "Živijo demokracije!" "Proč s fašizmom!" in "Pretrgajmo zvezo z osišci!" Predsednik je z balkona svoje palače opazoval demonstracije, katere so organizirali socialisti, komunisti in voditelji čilejskih delavskih unij.

Predsednik letalske firme aretiran

Los Angeles, Cal., 7. nov.—Edward F. Zap, predsednik Zap Aeronautical Co., je bil aretiran po federalnih detektivih na obtožbo, da je podkupil nekega mornaričnega častnika z namenom, da dobi vladno naročilo. Zap je bil aretiran, ko je stopil z vlaka na tujakšnjem kolodvoru.

Ameriške čete niso dospale v Palestino

Jeruzalem, 7. nov.—Avtoritete so zanikale poročila iz Ankare, Turčija, da so ameriške čete dospale v Palestino in Sirijo in se pridružile britskim vojaškim posadkam. Amerika ima nekaj vojakov v Palestini, ki pa so na dopustu.

Rusija proslavlja obletnico revolucije

Rooseveltova žena
hvali ruske vojaške

Moskva, 7. nov.—Rusija, čeprav je v vojni z Nemčijo, je danes proslavila 25-letnico boljševiške revolucije s paradami in govori. Rdeče zastave so vihrale in v paradah kazale slike voditeljev komunistične stranke in ponavljala revolucionarna gesla.

Med Američani, ki so čestitali Rusiji ob obletnici revolucije, so bili Rooseveltova žena, Donald M. Nelson in Walt Disney. Moskovska radiopostaja je objavila vsebino čestitke Rooseveltove žene.

"Val z občudovanjem zremo na junako borbo ruskih vojakov pri obrambi domovine," se glasi čestitka. "Popolnoma smo prepričani, da bo borba ruskih armad uspešna in da bo sila združenih narodov eventualno z dobila skupnega sovražnika."

Novo Rooseveltovo zagotovilo Rusiji

Amerika ji bo
nudila vso pomoč

Washington, D. C., 7. nov.—Predsednik Roosevelt je ob 25-letnici boljševiške revolucije ponovno zagotovil sovjetski Rusiji vso mogočo ameriško pomoč v vojni in kooperacijo po vojni, ko se bodo polagali temelji za mir. Zagotovilo vsebuje poslanico, katero je Roosevelt poslal Mihajlu Kalininu, predsedniku vrhovnega sveta Zveze sovjetskih socialističnih republik. Državni tajnik Cordell Hull je tudi poslal poslanico Kalininu.

"Ob priliki proslave 25-letnice ustanovitve Sovjetske unije vam čestitam v imenu ameriške vlade in ljudstva," pravi Roosevelt v poslanici. "Za drugič v eni generaciji sta Amerika in Rusija združeni v borbi proti skupnemu sovražniku. Kooperacija v tej borbi mora slediti kooperaciji po vojni, ko se bo ustanovljaj mir. Ruska armada in ljudstvo v svoji borbi proti nacistični oboroženi sili doprinala ogromne žrtve, ki pa ne bodo zaman. Bodite prepričani, da bo Amerika podpirala Rusijo v vseh ozirih tudi v bodočnosti. Zmaga nam je zagotovljena."

Hullova poslanica Kalininu se glasi:

"V tej silni borbi za ohranitev svobode ljudstev Amerika zbira in mobilizira vse sile, da zada smrtni udarec skupnemu sovražniku. Popolnoma sem prepričan, da bodo naši, vaši in napori naših zaveznikov triumfirali v tej borbi. Zmagali bomo na bojiščih in strli sovražnika, ki je v svoji nadutosti skušal podjarmiti ves svet in ga podvreči svoji kontroli."

Več Grkov ubitih in ranjenih v izgreduh

Washington, D. C., 7. nov.—Tukajšnji grški informacijski urad poroča, da je bilo več Grkov ubitih in ranjenih v izgreduh, ki so se vršili v Atenah 28. oktobra, obletnici italijanskega napada na Grčijo. Vest iz Aleksandrije, Egipt, pravi, da so izgredu sledili demonstracijam na glavnem trgu mesta, katerih se je udeležilo 10.000 ljudi, med temi študentje in pohabljeni vojaški. Osušne čete so napadle demonstrante in jih več ubile in ranile.

UNIJA PLINSKIH DELAVCEV DOBI ČARTER OD CIO

Eksekutiva je naznanila
organizatorično
kampanjo

TEKMA Z LEWISOM VO RUDARSKO UNIJO

Boston, Mass., 7. nov.—Člani eksekutivnega odbora Kongresa industrijskih organizacij so na svoji seji soglasno sprejeli predlog glede podelitve čarterja uniji United Gas, Coke & Chemical Workers, zaenkrat pa so naznanili intenzivno organizatorično kampanjo, da se potegne delavce, uposlene v teh industrijah, v unijo. S tem je bila vržena rokavica Johnu L. Lewisu, predsedniku rudarske unije UMW, ki skuša organizirati mlekarke, farmarje, plinske in kemične delavce. To delo vrši petdeseti distrikt UMW.

Philip Murray, predsednik CIO, je dejal, da bodo delegatje omenjene unije dobili sedež na konvenciji njegove organizacije, ki se prične v ponedeljek v Bostonu. Dalje je rekel, da ne ve, koliko plinskih delavcev je organiziranih. V plinarah je upošanih okrog 300.000 delavcev.

Eksekutiva je naznanila, da bo poslala protest federalnemu delavskemu odboru zaradi podpisovanja pogodb med kovinarstvi in ladjegradniškimi unijami ADF in podjetniki. John Green, predsednik industrijske unije ladjegradniških delavcev, je dejal, da se je delavski odbor postavil na stran unij ADF in preprečiti volitve glede reprezentacije pri kolektivnih pogajanjih med delavci v mnogih ladjedelnicah. On in Murray sta to označila za zaroto v škodo unijam CIO.

R. J. Thomas, predsednik avtne unije, je izjavil, da se ustroj kolektivnega pogajanja ruhi, ker kompanije ne morejo upoštevati delavskih pritožb in se upirajo arbitraži. Delavski odbor bi lahko prišli kompanije v pogajanja, če bi hotel.

Dva voditelja angleških delavcev sta se udeležila seje eksekutivnega odbora CIO—Jack Tanner in Bryn Roberts. Obsa bila bratska delegata na konvenciji ADF, ki se je nedavno vršila v Torontu, Kanada. Članom odbora sta povedala, da bodo angleške unije navezale stike z unijami CIO, če se bodo mirovna pogajanja z voditelji unij ADF izboljšala.

Nemci ustrelili 322 talcev v Jugoslaviji

London, 7. nov.—Nemci so ustrelili 322 talcev v dveh jugoslovanskih mestih zadnji mesec in se tako maščevali za napad na nemški vojaški vlak, poroča jugoslovanska vlada. Angleška časnikarska agencija Reuters poroča iz Curiba, Švica, da so naciji ustrelili pet fantov v Mozirju, ker se niso hoteli pridružiti nemški armadi. Starši fantov so bili deportirani.

Registracija mehških fantov za vojaško službo

Mexico City, 7. nov.—Vojni urad je odredil registracijo fantov v starosti osemnajst let za vojaško službo. Vsi se bodo morali registrirati v krajevnih narodnih uradih 15. novembra.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržišne države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 na četrto leto; za Chicago in Ceno
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$8.00.Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Ceno \$7.50 per year, foreign
countries \$8.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisni dopisi in naročninski
članov se ne vračajo. Rokopisni literarne vsebine (izpisi, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1942), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Dobrega razpoloženja v Nemčiji ni več

Masa nemškega ljudstva je začela izgubljati vero v Hitlerjevo
zmago! Razpoloženje nemškega ljudstva leze na tepenega psa!Najboljši dokaz tega je nacistični radio v Berlinu, ki dnevno po-
akuša pojasniti Nemcem doma, zakaj je potrebna druga zima voj-
skovanja v Rusiji, zakaj se ni padel Stalingrad, zakaj Nemci
niso prišli do olja na Kavkazu, zakaj to in zakaj ono. . . In čim
bolj doktor Kljukec (Goebbels) pojasnjuje, tem bolj se zapleta v
protislovja in tepe samega sebe po zobeh. . . Z drugimi besedami:
čim bolj in dalj Hitlerjeva ganga gobezda, tem manj ji Nemci sami
verjamejo!Nemci vendar niso tako zabiti, da ne bi spoznali, kako jih berlin-
ski Kljukec vleče, ko jim danes pripoveduje, da Stalingrad ni va-
žen in je vseeno, če ga Nemci imajo ali ne, dočim jim je isti Klju-
kec pred meseci pripovedoval, da je Stalingrad ključ do kavka-
škega olja; dalje, ko jim danes pripoveduje, da sta Amerika in
Anglija krivi, da se Stalingrad še vedno brani, ker sta oborožili
Ruse, dočim jih je isti Kljukec prej slovesno zagotovil, da bodo
nemške podmornice že poskrbele, da bojnja oprema iz Amerike
sploh ne pride čez morje.Ključeva gostobesednost v "pojasnjevanju" je torej najlepši
dokaz, da je nekaj narobe z masnim razpoloženjem v Nemčiji—
da masa v Nemčiji nima več zaupanja v svoje nacistične "firarje"
in je začela obupavati.Zadnje dni se je pripetilo nekaj, kar Nemcem pojasnjuje polo-
žaj vse drugače, kakor vsa "pojasnjevanja" berlinskega Kljukca.Iz Moskve je prišlo poročilo, da je nemško poveljstvo vprašalo
Ruse za štiri dni premirja v Stalingradu z namenom, da bodo
Nemci pobrali svoje ranjence in pokopali mrtlice. To pomeni, da
so tam tako veliki kupi nemških mrtlic in ranjencev, da je treba
prenehati z bojem, če jih hočejo spraviti s pota. Rusko poveljstvo
je odgovorilo Nemcem, da pristane na štiri dni premirja s pogo-
jem, če nemško poveljstvo pove javno nemškemu ljudstvu o tem
premirju in vzroku. Nemško poveljstvo pa ni hotelo sprejeti tega
pogoja in premirja ni bilo.Rusi pa niso hoteli molčati in so takoj sporočili vso stvar po
radiu v Nemčijo. Hitlerjeva vlada doslej ni odgovarjala Rusom,
to pot je pa naredila izjemo in je kategorično zanikala, da je kdaj
bilo kakšno premirje ponujeno Rusom. Jeza v Berlinu je bila
toliko večja, ker je radio v Londonu pobral moskovsko vest o po-
nudi premirja in jo hitro razglasil v vseh jezikih po kontinentu
in ostalem svetu. Berlinski radio je rekel, da je vest "gola propa-
ganda"—a tem pa so naciji ponizali sami sebe, ker so na to "pro-
pagando" odgovorili s histeričnim zanikanjem. Nemška masa pa
tudi dobro ve, da je nekaj narobe s Hitlerjevo armado v Rusiji, ko
se tako počasi pomiče—in ko ni nikjer nemškega uradnega poro-
čila o izgubah na ruski fronti.Silne nemške izgube na ruski fronti strašno mučijo naciste. Od
milijonov nemških vojakov, ki so odšli v Rusijo, ni nobenega glasu
domov in njihovi sorodniki ne vedo, ali so mrtvi ali ujeti. Nacistična
vlada joča klika se zaveda, da dolguje tem Nemcem pojasnilo, kaj
se je zgodilo s svojci, ki so v Rusiji izgubljeni, kakor da so se udrli
v zemljo. Še lani je doktor Kljukec dan za dnevom vtepal Nem-
cem v glavo, kakšne zveri so boljše, ki ujetje Nemce kar žive
požre—zdaj pa to tepe njega samega, kajti Nemci doma hočejo
vedeti, kaj se je zgodilo z njihovimi sinovi, brati in očeti, od kate-
rih ni glasu. Pritisk je tako močan, da je nacistično poveljstvo pred
kratkim vprašalo Ruse za zameno seznama ujetnikov, toda sovet-
sko poveljstvo noče ničesar slišati o tem. Naj Nemce gloje skrb
za svojece!Iz Norveške je zadnje dni prišla podtalna vest v London, da se
je uprlo moštvo ene nemške podmornice v norveških vodah. Pod-
mornica je bila poslana proti angleškim konvojem, ki plovejo v
Rusijo, toda podmornica ni šla daleč od norveškega obrežja, nakar
je izstrelila vse torpede v morje in se vrnila na bazo s poročilom,
da je potopila—celo vrsto sovražnih ladij. Odgovorni poveljnik
je pa opazil nekaj sumljivega in naposled je dognal, da ga je
moštvo nalagalo. Kaj se je potem zgodilo s saboterji in izdajalci,
vest ne pove. Upor enega samega moštva podmornice seveda še
ne pomeni dosti, je pa lahko začetek, ki dokazuje, da so se nemški
pomorščaki že naveličali večnih napadov na ladje in riskiranja
svojih življenj—in to je že nekaj.Nikakor se pa ne smemo variti, da bi že iz teh znamenj sklepali,
da je v Nemčiji protinacistična revolucija že na pohodu. Nezado-
voljnost je velika in trpljenja je dosti, dasi ga ni toliko, kolikor ga
je v onih deželah, ki so danes pod nacistično knuto. Glavno je, da
nemška masa doma izgublja vero v Hitlerjevo zmago. To pomeni,
da je Nemčija krenila na pot—poraza. Čim se enkrat deficitarni
naseli v ljudstvo, mora enkrat počiti. Nemška pot do poraza je
lahko še dolga; še bo morda treba drugih pet milijonov mrtvih
Nemcev, kar se gotovo zgodi, predno zavezniki pridejo preko Fran-
cije in Belgije, preko Balkana in Poljske v Nemčijo; še bo precej
nemške krvi poteklo, predno bodo Nemci iztisnjeni iz Afrike in
Rusije ter Skandinavije.Kadar nemško ljudstvo izgubi vero v Hitlerjevo zmago, tedaj bi
bilo pripravljeno na kapitulacijo, ampak nacistični diktatorji ne bo-
do. Vse kaže, da bodo odgovorni nacistični fanatiki gnali vojno do
zadnje krogle, kajti oni vedo, kaj jih čaka, če pridejo živi v roke
zmagovalcev.Vse kaže, da kapitulacija po zgledu v letu 1918 to pot ne bo. Vse
kaže, da fanatični nacisti se bodo bojevali do zadnjega jarka, do
zadnje hiše doma, kadar bodo spoden iz vseh sosednjih dežel v
Nemčijo.Glasovi iz
naselbin

Klic po vstajenju

Chisholm, Minn.—Čakal sem
dolge tedne, da se bo kdo ogla-
sil iz naše naselbine, ali zaman.
Gotov sem, da je mnogo izmed
nas čitalo v enem ali pa dru-
gem slovenskem časopisu o Slo-
venskem narodnem kongresu,kateri se bo vršil v Clevelandu
5. in 6. decembra tega leta. Ali
je res prišlo tako daleč, da so
nam poslali srca kamen, dobra
volja mehkuznost, narodnost pa
peto kolo?Vprašam vas, bratska družva,
bo li naša naselbina zastopana
na tem važnem sestanku? Mesec
november je tukaj. Vsako slo-
vensko društvo in klub bo imel
sejo v tem mesecu. Prosim vas,
vzemite to v pretres na svoji
seji.Seveda, denarja ne bo naredil
nobeden, kateri bo šel. Zatorej
se pokažite sedaj vsi tisti—ako
vam je slovenstvo in vaš narod
pri srcu, sedaj je čas, da za njega
naredite nekaj! Dajte, mrknite
se—sedaj je prilika pokazati, ka-
ko velikodušni ste. Saj ni treba,
da bi imel Tekautz prste zraven,
oziroma nos vtikal v vsako stvar
—tako vsaj nekateri pravijo. O,
kako veliko je pobeljenih gro-
gov. Kako rad bi jih objavil—in
zopet ne. Slovenec samo na je-
ziku je živ grob.Vprašam vas, kaj je prišlo
zadnje čase med nas? Nič več
ni tiste iskrene zaupljivosti. Bo-
re malo se jih zdrami, da bi kaj
naredili dobrega v prid in ponos
svoje ljudstva. Mnogi ga sku-
šajo izrabiti le v lastne namene,
ter tudi to, kar je bilo do sedaj
dobrega narejenega.Seveda to niso vsi, imamo tu-
di vrle, zlata vredne rojake in
rojakinje, ki se žrtvujejo, delajo
ter pomagajo. Seveda vedno le
eni in isti. Drugi, namesto da bi
jih podprli, pa mečejo polena pod
noge, tako da se tistim, ki so in
bi radi nadaljevali na narodnem
polju, ubija vse veselje do na-
daljnjih idealov. Nehvaležnost
je plačilo—res resničen izrek je to.Imeli smo pevski zbor leta na-
zaj; ni ga več in vendar je mno-
go moči. Imeli smo dramski od-
sek; ni ga več in vendar je mno-
go moči. Tukaj je bilo ustanov-
ljeno prvo slovensko sokolsko
telovadno društvo, edini sloven-
ski Sokol zapadno od Chicago.
V naši naselbini se je rodila ide-
ja jugoslovanske radijske ure,
katera se je oddajala skozi za-
dnjih šest zimskih sezon. Sode-
lovali so tukaj fini rojaki in ro-
jakinje iz Mesaba in Vermilion
Ranga. Jugoslovanska radijska
ura je sedaj prenehala radi vojne.Tukaj imamo slovenskega
župana, dva šolska odbornika, v
javni knjižnici je pravkinja Slo-
venka, v požarni brambiti sta pr-
vaka (chief) Slovenca. Imamo
tudi slovenske bankirje, petnajst
slovenskih trgovin različnih vrst,
slovenski pogrebni zavod. Zraven
tega imamo šest ženskih podpor-
nih društev različnih jednot in
zvez, štiri velika moška podpor-
na društva ter Jugoslovanski
klub sestojec 99% iz Slovencev.
Iz tega lahko sklepate širša jav-
nost, da leta nazaj smo bili jako
aktivni, živi, delavni ter iskreni.
Zato toliko ustanov. Zatorej tu-di sedaj ni nobenega izgovora,
česarvno leta prihajajo—vseeno
se lahko še mnogo naredi, ako
hočete.Poglejte, prišli bodo časi, ko
bo te svetovne morije konec.
Prišli bodo vaši sinovi nazaj—
upajmo, da čili in zdravi. Zma-
gati morajo sile Zedinjenih dr-
žav in tudi bodo, z njimi vaši
sinovi in hčere. Ponosni boste
nanje, kakor tudi vsi ostali.V tem vročem ter veselem sni-
denju vam bodo prišli tudi vaši
svojci v trpeči, razmesarjeni slo-
venski grudi pred oči. Začeli bo-
ste poizvedovati za svojimi ma-
terami, očeti, brati, sestrami—
so li še živi, kje so? Vse to boste
hoteli vedeti. Kam, draga duša,
se boš obrnila, ako ne bodo ime-
li svoje domovine? Vprašaj se!Ali veste, da se bodo delale
meje vaše rojstne grude tukaj v
Zedinjenih državah ameriških?
Torej ako bomo mrtvi, bodo ti-
sti, kateri so našim ljudem pri-
zadali zločin iztrebljenja s sve-
ta—vstali, se laskali ter dobili
vse, tvojemu narodu pa dali suž-
nost.Pomni, ne išči šivanke v senu,
je ne boš našel. Zatorej ako no-
češ biti sedaj aktiven in priprav-
ljen z nasveti, z darovi—ne vpra-
šuj za svojo mater, očeta, brata,
sestro, hčer ali sina, kajti jih ne
boš dobil, ker tujec krvolik bo
že poskrbel za to. Izluščite tisto
vaše srce, katero je bilo nekoč
tako dobro, tako milo na kolo-
dvoru v Ljubljani, Mariboru,
Gorici, Trstu itd. Se li spomi-
njate, kaj so vam mati dejali?
"Greš po svetu, Janez (Mica)—
NE POZABI ME, piši kaj!"—Ali
še čutite tisti vroči objem in s
solzami prepiči poljub od svojih
ob času vašega odhoda?Denite, prosim vas, kameniti,
sovražni oklep vašega srca na
stran. Naj postane milo in od-
krito kot je bilo nekoč. Boste vi-
deli, da vam bo lažje živeti na
svetu.Čast dam voditeljem vsake do-
bre stvari, posebno vsem tistim,
ki so si omislili Slovenski kon-
gres v Clevelandu. Naša sveta
dolžnost je, da jih podpremo, da
jim pomagamo, da smo jim ob-
strani brez razlike kakšnega pre-
pričanja ali mišljenja smo, ker
tukaj se bje bitka, da živimo ali
umrjemo Slovenci. Opominjam
vas, ne pozabite omeniti ter ne-
kaj ukreniti za poset tega važne-
ga kongresa.

Frank L. Tekautz.

Žalostni slovesi

Elizabeth, N. J.—Imamo ved-
no dovolj gradiva, da napišemo
kaj tudi v teh žalostnih časih, ko
se naši sinovi pošiljajo od nas.
Tako se je poslovljati tudi naš sin
Johnny, ki je šel prostovoljno k
mornarici. Delal je v tovarni
Western Electric v Harmony, N.
J. Sedaj se nahaja v Rhode
Islandu.Tako nas je že drugi sin zapu-
stil. Težko smo se ločili od nje-
ga. Ravno je bil njegov 23. rojst-
ni dan. V njegovih otroških letih
nisem mislila, da se bo kaj
takega zgodilo. V tovarni so
mu priredili lepo odhodnico in
"birth day party". Kupili so mu
lepo zapestno uro, katere je bil
zelo vesel, in pa "cake" s 23 sveč-kami. Bil je zelo gihjen med te-
mi prijatelji.Tam delajo tudi dekleta, ki so
zavzela mesta fantov. Johnny jih
je učil dela pri strojih. Zato so
mu kupili lepih daril in se pod-
pisali na spominke kartice, ka-
terih je prinesel domov poln
žep. "Poglej, mama, koliko le-
pih 'prezentov' sem dobil. Bossi
in inženirji so mi priredili 'par-
ty' in od vseh sem se poslovlil,"
mi je dejal, ko je prišel domov.
Z njim so bili zelo dobri.Samo mati ve, kako je težka
ločitev od otroka. Solze in ža-
lost me je objela, da si ne vem
kje mesta najti. Prišel je mož z
dela in ko me pogleda, mi pravi:
"Agnes, pojdi kam danes, da
malo pozabiš to veliko žalost."
Johnny je odšel. Podala sem se
v Union osem milj daleč k mrs.
Rozi Botijas. Tudi njena dva si-
nova sta pri vojakih. Ravno je
prejela pismo od starejšega sina
Louisa, ki se je oglasil z Irske.
On je že 23 mesecev pri vojakih.
Pred dvema meseci je bil s kon-
vojem poslan na Irsko, kamor so
srečno prišli. Drugi njen sin je
pri mornarici že osem mesecev.
Tako sem občutila tudi njeno
žalost in jokanje.Mati je v skrbah noč in dan,
kaj bo izvedela od svojih otrok
in kje se nahajajo. Skrbele smo
zanje od rojstva do zdaj, na sta-
ra leta smo pa same ostale. V
hiši je vse prazno in tiho. Ndar
vas mora zapustiti ljubljeni
otrok, se tudi on težko odtrga od
mater.Moj Johnny je bil rojen v Ca-
nonsburgu, Pa., leta 1919. Nek-
mal poljski župnik je rekel, da
otroka ne bo krstil, ko sta ga
prinesla v cerkev botev in botri-
ca, ker je slišal, da je njegov oče
—socialist. Botra Paulina Zago-
zan in Nik Novak sta mu pove-
dala, kar mu je šlo in krstil je
otroka.To je moj spomin ob njegovi
23-letnici. Sin je lepo zrastlel,
izdelal sole in zdaj postal vojak
svoje rojstne dežele.Kakor sem izvedela, bo v krat-
kem izvedela svojega sina Fran-
ka tudi mrs. Skrl. Komaj se je
poročil in sedaj bo moral zapu-
stiti mlado ženo in starše. Oče
je že dolgo bolan. Vaj, katere
omenjam v tem dopisu, so člani
SNPJ.

Agnes Passarich.

Nesreča ne počiva—

New York.—Odkar sem čla-
nica društva 580. SNPJ v Brook-
lynu, še nisem bila na seji. Rav-
no pred sejo, ki se je vršila tre-
tji petek s septembra, sem dobi-
la obvestilo iz Jennersa, Pa., da
je umrla 18-letna Verna "Kober".
Oni so naši najboljši prijatelji v
Jennersu. Vsa naša družina ža-
luje nad izgubo njih tako mlade
hčerke.Bila je članica društva 503
SNPJ več let, prej pa v Kem-
brucku (Cairnbrook?), Pa. Pri
pogrebu se je poznalo, da imajo
več prijateljev v Kembrucku.
Pokopana je bila v Boswellu.
Imela je veliko vencev in pogreb
je bil izvrstno urejen. Udeležili
so se tudi člani društva 503, ali
bilo bi jih lahko več. S predsed-
nikom sem spregovorila par be-
sed. Rekel je, da ni več tako kot
je bilo takrat, ko smo bili še
mi tam. Večina se jih je pre-
selila v mesto.Na pogreb sem prišla ravno
zadnjo minuto. Rakev je bila že
zaprta in sem jih prosila, naj jo
odpro. Pogrebnik me je vprašal,
če sem jaz tista oseba iz New
Yorka, ki so jo čakali. Prizdila

Ameriški vojaki na manevrih neke v Angliji.

sem, nakar je odprl rakev. Ver-
na je bila tako lepa kot nevesta.
Morala sem se zjokati. Vsa je
bila v belem. Njen fant, Stadi-
nov sin, je pri vojakih. Dobro
sem ga poznala, ker je bil naš so-
sed v Jennersu. Brat Johna Sta-
dine je živel v Grayju, Pa.Kobrovih ne bom nikdar po-
zabila, ker so mi toliko dobrega
storiili v hudih dneh, ko je umrl
moj mož. Po pogrebu sem bila
pri njih dva dni. Njih družina
močno žaluje za pokojno Verno.
Naj ji bo lahka ameriška gruda!Naj povem, kaj se mi je zgo-
dil v oktobru, ko je bila seja dru-
štva 580. Mislila sem, da se je
bom gotovo udeležila. V soboto
je moral moj prijatelj John k
vojakom in vse je že imel v redu.
Šli smo na "ride" po cesti ob
East Riverju, kjer se je v nas za-
letel taksi. Bili smo štirje in vsi
odpeljani v bolnišnico. Mene je
vrlo na cementno cesto štiri
jarde daleč skozi zaprta vrata.Se mi je tudi poznalo, kajti bila
sem vsa krvava in imela tudi
glavo zadaj razbito. Moj prija-
telj si je zlomil nogo in je še
sedaj v bolnišnici. Te dni je bil
premešen v vojaško bolnišnico,
dokler mu ne odvzamejo mavca.
Voznik si je zlomil rebra, njego-
vo dekle pa je z glavo razbila
steklo in se obrezala, da so ji
napravili sedem všivov.Priporočam vsem, ki še niso
člani naše jednote, da pristopijo.
Vidite, koliko nam pomaga jed-
nota v slučaju nesreče. In ta ni-
kdar ne počiva, enkrat je tukaj,
drugič tam. V oktobru sem bila
v bolnišnici, da nisem mogla na
društveno sejo. Pravijo, da tre-
tjič rado gre. Bom videla, kaj
bo v novembru. Bila sem na bol-
niški podpori do večerj. Člani
društva 580 še ne vedo, kakšna
zver sem. Za novembrsko sejo
imam novo članico Mary Pokos.
Njena družina živi v Boswellu,
Pa., in so tudi vsi člani društva
503, oče že več let, otroci pa par-
let. Nje sem vozila k zdravniku.
Vsi so dobrostoječi člani. Mary-
ni starši bodo gotovo veseli te
novice.

Mary Tursich.

Vaakdo je—demokrat

Bellingham, Wash.—Vsakikrat
si objavljam, da ne bom več
pisal dopisov—nehvaležno delo.
Pa me "prime nekaj" in roka sa-
ma seže po papirju in peresu.
To pot mislim izraziti svoj dvom
glede slovenskega kongresa.Če tudi se uresniči naše že-
lje, da dobimo vse Slovence sku-
paj v Združeni Sloveniji, namre-
č tudi primorske, koroške in
one, kar jih je pod ogrsko peto,
še vedno ostane nerešeno vpra-
šanje socialne zaščite. Dejstvo
je, da nekdo bo vladal, nekdo bo
na vrhu, ki bo izrabljal one, ki
bodo spodaj.Danes se toliko govori o de-
mokraciji, da je že vsak kapita-
list, vsak hierarh "demokrat", pa
tudi knezi, principi in kralji so
postali "demokrati". Ta beseda
je prišla tako v modo, da lahko
že vnaprej vemo, da jo bo na-
glašal tudi slovenski kongres.Ali bojim se, da bo v bodoči Ju-
goslaviji ista sužnost kot je bila
prej. Za to bodo skrbeli gotovi
faktorji, predvsem duhovščina,
ki ima premoč. Drugi faktor so
liberalci, ki bodo gledali, da
"hlapec ostane hlapec" in da je
"gospoda od Boga postavljena
na . . ."Ampak upanje je, da bodo časi
maršaka spremenili po tej vojni
v Evropi. Slovenski narod bo
prav gotovo prideležen z Jugosla-

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 9. novembra 1942)
Domache vesti. V Beaverda-
le, Pa., je bil v rovu ubit An-
tisti iz Cerknice.Delavske vesti. Pri eksplo-
ziji v Spanglerju, Pa., je bilo čez
rudarjev živih pokopanih.Ameriške vesti. Jean Longe,
francoski socialistični voditelj,
prišel v Združene države na p-
davatelsko turnejo.Inosemstvo. Turška narod-
na skupščina v Angori je prokla-
mila turško republiko; sul-
Mahmed VI. je pobegnil v Šv-Sovjetska Rusija. Lenin se
zahvalil ameriški organizaciji
Friends of Soviet Russia za
slane traktorje.Ali ste naročili na dnev-
ni "Prosveto"? Podpišite svoj

Leonard Goldsmith (levo) rep...
unij ADF, na delavski konferen...
rajo kandidate za kongresnike i...
cije.

n senatorje, ki odobrava jo vojni

rešolucija, da unije obeh grup podpru
program Rooseveltove administracije.

stva za vse zločine. Te note
vjetov so bile poslane vsem on
vladam, s katerimi je Sovjet
zveza v diplomatskih odnosih.

haja na manj dva in pol miliona tujih delavcev, katerih čina je bila privedena tja z siljem in proti svoji volji.

jepla plača posameznika ne sme presegati \$25.000. Družba Metro-Goldwyn-Mayer je zadržala Mi- izplačitev čez sto čekov.

jepla plača posameznika ne sme presegati \$25.000. Družba Metro-Goldwyn-Mayer je zadržala Mi- izplačitev čez sto čekov.

haja na manj dva in pol miliona tujih delavcev, katerih čina je bila privedena tja z siljem in proti svoji volji.

jepla plača posameznika ne sme presegati \$25.000. Družba Metro-Goldwyn-Mayer je zadržala Mi- izplačitev čez sto čekov.

Plaćati ćeš izdatke, odgovorili su direktorjev so bili zadržani v zvezi z vladno odredbo glede stabilizacije plač. Ta določa, da letna plača posameznika ne sme presegati \$25.000. Družba Metro-Goldwyn-Mayer je zadržala izplačitev čez sto čekov.

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

Sočustvovanje vzgojiteljice sicer ni tako očitno, vendar pa ni — kakor meni mrs. Ellis — manj globoko in pristno. Ker je mala sleherni dan z mnogimi osebami občevala, otežuje to zasledovanje, ker se prvi sum seveda obrača proti domačim ljudem in ker se s tem lahko zamudi zasledovanje pravega sledu, ki morda vodi proti popolnoma tujim osebam.

Brezupno sem zmaljal z glavo — tudi meni se je dozdeval ves slučaj tako temen in zagoneten, kakor le mogoče.

"Neposredno potem, ko je Mary izginila," je nadaljeval Connors, "je vprašala Karolina Wells policijskega uradnika še precej brezskrbno, ali ni morda videl otroka, in šele, ko se je prepričala, da je bil otrok ukraden in odpeljan, sta prevladala strah in razburjenje deklica. V tem hipu pa se je pojavil nov in morda važen činitelj v vsej zadevi.

Skoraj dve leti je neki mladi mož z imenom Rafael Henges večkrat obiskoval v soseščini sobe, v katerih so stanovala služkinje. In čeprav so ga vsa dekleta v okolici rada videla, je vendarle v zadnjem času protežiral edinole Karolino Wells. Henges je krepak in gibčen mornar in ima vse one lastnosti, ki morejo učinkovati na srce kake služkinje. Onega kritičnega dne je kar naenkrat prihitel z neke sosednje ceste, ko je zaslišal vpitje služkinje, je razburjeno izpraševal policijskega stražnika ter rotli Karolino, naj mu pove vzrok svoje žalosti. Potem je spremil deklico domov, pomagali ji tam, razjasnjevati, kako je izginil otrok, ter je šel takoj nato s kletarjem preiskovati soseščino. Seveda je prav natančno poznal Mary, bila je celo njegova ljubljenska, kadar je prišla v suterenske prostore Ellisove hiše. Seveda je Rafael Henges zdaj pod policijskim nadzorom. Če sta s Karolino Wells v resnici dogovorjena, tedaj pač ni treba mnogo razmišljati, kako je bila mala odpeljana; pač pa je predvsem naša naloga, izvedeti, kje se otrok zdaj nahaja, ter napraviti vse potrebne korake, da ga zopet dobimo.

"Ali čaka policija na to, da bo dobila kako sporočilo od zločincev?"

"Seveda, ravno tako kakor jaz; kaj nam pa drugega preostaja? Saj more biti to samo še vprašanje časa, kajti predolgo lopovi pač ne bodo več čakali; prav dobro vedo, kdaj bo njihova ura prišla. Mož žrtvuje vse za svoje življenje, mati pa vse za svojega otroka."

"Ali hočete morda s tem reči, da se bo ugodilo zahtevam zločincev?" sem vprašal razjarjen. "Ali boste v resnici plačali?"

Oči so se Connorsu nekako čudno zasvetile, ko je odgovoril: "Mogoče bomo — plačali, razkrinkali, kaznovali. Na stališče filistrske morale se pri tem seveda ne smemo postaviti — lahko je človek junak, čeprav mora plačevati. Tudi ne smemo napraviti otroka za igračo svojih pravnih pojmov, valed česar je pri takih zločinih v gotovih slučajih odobravati kompromis z zločinci. Koliko denarja bi morda vi žrtvovali, da si ohranite svojo Jenny? Sicer pa nočem biti že s tem zadovoljen, da priredem roparje do tega, da izroče otroka, čeprav mr. in mrs. Ellis ničesar drugega od mene ne zahtevata."

"Vi imate prav", sem odgovoril po kratkem premišljevanju. "Treba je poskusiti lopove izvesti iz njihove rezerve; prav lahko čutim, kako grozno mora učinkovati to strašno pričakovanje na starše."

"Gotovo, in valed tega komaj čakam, da dobim kako oporišče, in naj bo tudi najmanjše,

ali pa da izsledim koga, ki bi mi dal, četudi najmanjši pripomoček, da bi mogel potem razgrniti vso tajinstveno zadevo. Vi poznate mojo spretnost, toda v tem slučaju, kakor se bojim — mi bo delo še s tem oteženo, da najbrže ne bom dobil ničesar pismenega v roko."

"To se prav lahko zgodi!" sem pritrdil. "Žal," je vzdihnil Connors. — "Kmalu boste videli, da imam prav."

Ostri glas telefonskega zvonca je prekinil najin pogovor. Kakor elektrizaran sem skočil s stola. Že je imel Connors slušalo pri ušesu ter poslušal z napetim interesom.

"Vendar!" je zamrmral ter olajšano vzdihnil. Takoj nato pa je odložil slušalo ter segel po svojem površniku. "Pojdite, dragi prijatelji!"

Hitela sva k hišnemu dvigalu in v par minutah sva že sedela v vozu, katerega dobro znani voznik je Connorsove misli že poznal, če mu je ta priklimal.

"V ženskem časopisu 'Telegram' stoji," mi je pojasnil moj prijatelj; "poklicala bova prvega prodajalca časopisov, ki ga srečava."

"Vendar pa je še prezgodaj, če ne gre za posebno izdajo," sem pristavil.

"Kakor pa se mi je ravnokar telefonično sporočilo, gre ravno za posebno izdajo."

"Ali delate skupno s policijo?"

"Ne, jaz delam sam, vendar pa mi policija vsa svoja dejstva takoj sporoča. Harper Deanna soproga je poslala mr. Ellisu k meni, oziroma je svetovala mrs. Ellis, naj se obrne name. Norma in ona sta intimni prijateljici, valed česar se toliko bolj zanima za ta slučaj."

Dal je voz ustaviti, da kupi od prodajalca časopisov posebno izdajo, ki jo je hitro pregledal.

"Tu!" je vzkliznil ter pokazal s svojimi tankimi prsti na določene vrste:

Otrok se zelo žalosti in si želi domov. Če bi se nam moglo dati 50.000 dolarjev na razpolaganje, bi nam bilo morda mogoče najti pot, po kateri se zadeva ugodno reši. Če so z našim predlogom zadovoljni, tedaj prosimo, naj nas o tem obveste v prihodnji številki z enostavnim "Da".

"Tu imamo vendar Ariadnino nit, ki nas more privedi iz labirinta", je rekel Connors s triumfiračim smehljajem. "Ta inšerat je skoraj ravno toliko vreden, kot od zločincev svojerodno pisano sporočilo. Pojdite, takoj moram v ekspedicijo tega lista."

"Toda odgovor?"

Znova je Connors prebral inšerat.

"Mi" — je mrmral; "hm — in v prihodnji številki. Zdaj, ko mislimo, da je prišel ugodni trenutek, se lopovom tako zelo mudi."

"Toda odgovor?" sem ponovil. "Če pravite 'Da', tedaj morate držati svojo besedo ter plačati. Za tak odgovor pa nimate niti pravice in bi se morda s tem celo kar najbolj kompromitirali, ker bi to moglo izgledati, kakor da vi ne delate v dobrem prepričanju, temveč da ste celo sporazumljeni z zločinci. Ali imamo v kazenskem zakoniku paragraf, ki se na to nanaša?"

Connors se je veselo nasmejal.

"Saj sem vam že enkrat rekel, da se te zadeve ne sme mariti s filistrsko moraljo. Norma Dean mi je pravila, da je mala Mary izredno ljubeč, kakor vili nežen človeški popek; v interesu otrokovega bi torej napisal odgovor kar takoj z velikanskimi črkami na nebo."

"Upajmo, da bo ta slučaj nekoliko vzbudil dremajočo socialno vest," sem pripomnil. "Skrajni čas, da se javnost vendar enkrat začne baviti s takimi vprašanji."

(Se nadaljuje.)

V džunglah
belega slonaDoživljaji in vtisi s pohodov po
notranjosti Zapadne Indije

Ing. Ferdo Lupša

(Nadaljevanje.)

V Siamu imenuje v novejši dobi za to slavnost kralj vsako leto svojega pooblaščenca, ki je navadno poljedelski minister in nosi ta dan zvišeno ime prince ok ja kao. Na določenem riževem polju bogoslove brahmani vpričo kralja in njegovih dostojanstvenikov najprej v stari obliki izdelano oralo, dragoceno okrašene vole in riževu seme. Potem prime prince ok ja kao v slavnostnem ornatu za oralo in vreže v zemljo trikratno brazdo, ki so jo pred oračem hodeči brahmani z vodo blagoslovili. Takoj za visokim oračem gredo sejalke, stare žene v starodavnih nošah, ki sejejo blagoslovljeno seme. Ko so ceremonije končane, pobere množica vse posejano seme in ga pomeša med svoje semensko zrnje, da mu prinese blagoslov ob prihodnji žetvi.

Ko je žetev končana in riž pospravljen, se vrše zahvalne ceremonije "lo čin ča", to je svečeno zibanje, o katerem nam poročajo tudi indijska sporočila in kitajske kronike. Glavno nalogo ima tukaj od kralja izbrani plemič, ki ga nosijo med slavnostno procesijo na stopnici zlatega keliha in potem v veliki zibeli kot boga Phia Ina (Indro), vladarja angelov (Theva). Te ceremonije se vrše navadno konec decembra ali pa v začetku januarja. To kaže, da pripisujejo tem običajem iz starodavnih verskih obredov patriarhalno važnost.

Kdaj je prišel riž v te kraje, nam zgodovina ne ve povedati. Vsa znamenja pa kažejo, da je bil znan že v neolitični dobi, to je pred 5000 leti, kar potrjujejo tudi indijski in kitajski spomniki.

Zaradi naravnih ugodnosti je obdelovanje polja v vseh predelih te zemlje prav preprosto. Ko pade prvi dež, preorje poljedelec z lesenim oralom, čigar rezalo je okovano, zemljo sem in tja osem do deset centimetrov globoko. Potem jo zdrobi in očisti od trave z leseno, grabljamo podobno hrano. V to zemljo se poseje riž. S tem je glavno o-

pravilo končano, naker je treba samo še vode, ki ima navadno dovolj redilnih snovi, da setev uspe. Kljub temu, da je umetno gnojjenje še vedno neznano, raste riž leto za letom na istem mestu s povojnim uspehom. Treba ni nič drugega kakor deševja. Kjer ni vode, si pomaga ljudstvo s primitivnimi napravami za namakanje.

Riževa polja so razdeljena v večje in manjše predele, ki jih obdajajo pol metra visoki nasipi, da se zadržuje voda, ki je potrebna za rast.

V času, ko riž že zori, povodenj izgine in živahno gibanje se prične na polju. Žetev riža se bliža. To je za poljedelca čas veselja, in le redkokdaj se dogodi, da bi zaradi slabe letine ne dobil dovolj pridelka za družino. Odreže se vedno le zgornji del slame s klasjem, ki se poveže v snope. Snopi se na ugaljenem prostoru sredi polja zložijo in izluščijo na ta način, da gonijo bivolce v krogu po njih. Tako izteptano in izluščeno zrnje se izveja proti vetru.

Navadna višina narasle vode oziroma povodnji na polju zahteva več ali manj pozornosti, da se izbere primerna vrsta riža. Povprečno doseže voda ob

času, ko raste riž na polju, višino do enega metra, vendar so planjave, kjer nastopi voda do tri metre visoko in še više. V Pit-sanuloku sem videl riževе bilke, ki so bile sedem metrov visoke in so zrastle v kakih šest metrov globoki vodi. Zanimivo je, da raste riž s hitrostjo naraščajoče vode na polju, t. j. da se drži vedno nad vodno gladino. V eni noči zraste lahko do 20 centimetrov in še več, ako ga k temu silijo naraščajoča povodenj; ako mu zakrije voda vrh, se zažadi v nekaj dneh.

Pri Laotih severnega Sijama je kao nio najbolj razširjena vrsta riža. Ker pa je ta vrsta za izvoz na debelo nesposobna, zato se trudi vlada v novejšem času, da se uvede v teh krajih kao san (Oryza sativa); ki je udomačena vrsta v vseh osrednjih delih Sijama in slovi na svetovnem tržišču. Danes je iz mnogih laotskih krajev izvoz v večjih množinah omogočen po železnici, ki vodi iz Bangkoka v Čijengmaj, srce laotskih dežel. Tam, kjer ni rednih poplav, se goji gorski riž (Oryza montana), ki zahteva samo precej značne vlage.

Z obdelovanjem polja je tesno zvezana živinoreja. Laotaki poljedelec goji govede z grbo nad pleči. Za vprego in delo na polju mu je vol, krave se ne uporabljajo, in jih radi le zaradi naraščanja. Ta krava je potomka stare govede, katerih okostnjake smo našli na nekaterih krajih Zapadne Indije. Molznih krav Laot ne pozna. To se ne ujema z navado v Indiji, kjer je mleko glavna hrana vsake družine. Na nekaterih krajih sem videl velike črede govede kar v naravi. Iz teh se vsako leto izbere doraste živali, ki se potem razprodajajo križem dežele.

Domači bivol je za poljedelca najvažnejša domača žival, ki mu je nujno potrebna za vprego in obdelovanje riževga polja. Telo ima robustno, njegova posebna lepota pa je dobro razvito rogovje. Imel sem v zbirki rogovje domačega bivola, pri katerem je merila razdalja obeh koncev 2,10 metra.

Deželnim razmeram prilagoden kopitar je konj poni, ki je potomec nekega divjega plemena iz pradobe, čigar okostnjaki so se našli.

Zadovoljen je z vsakotako tako bomo hrano, celo samo z bambusovim listjem, a so beli sloni pomenjali za vse vendar prenaša jezdec dan za nidijske narode in orientalske

dne od jutra do večera tudi v najhujši vročini. Pota, ki bi jih sicer evropski konj ne mogel premagati, preleže domači poni brez vsake težave bodisi po planjavah ob povodnji, po gorovju in ostrih pečinah ali pa v goščavi velikih gozdov. Nikjer po deželi razen v mestih in tam, kjer so dobre ceste, ga ne rabijo za vprego, oziroma obdelovanje zemlje. Se se navadno tudi za ježo uporabljajo.

Važna domača žival v teh krajih, zlasti tam, kjer se izkorišča gozdom, je slon. Navadno se v ta namen love divji sloni, pa tudi taki niso redki, ki so jih rodile udomačene živali. Divji slon živi po vsem siamskem ozemlju, po planjavah in gorovju, kjer živi v trumah po pet do petdeset glav.

Poznam nekatere imovitejše Laote, ki se pečajo samo z lovom na slone, za kar je potrebno dovoljenje siamske vlade. Ne potrebujejo streljanje slonov je prepovedano, ker uživajo sloni v tej državi posebno zaščito. Loviti in krotiti ga smejo torej le za domačo uporabo. Tak lov pomenja za prijatelje živalstva in prirode vedno zanimiv dogodek. Marsikateri lovec slonov smatra ta posel za vzvišen poklic, ki je združen s praznoverjem in ima seveda svoje težave pa tudi prijetnosti. Laot, ki ima po štiri udomačene slone, se more prištevati med bogatejše domačine.

Siamske kronike poročajo mnogo o vsakovrstnih sposobnostih slonov pri domačih opravkih, na potovanju ali v bitkah. Na vsak način spada slon med najinteligentnejše živali. Dobavo lesa iz laotskih pragozdov si brez slonov sploh ne moremo misliti.

V obzorje romantike spadajo zlasti kraljevske in narodne procesije, ko so z dragocenostmi okrašeni sloni nosili vladarje, junake in narodne prijatelje. S Cao-luangom v Čijengmaju sem jahal slona; pogrnjenega s plaščem neprecenljive vrednosti, ki je bil posit z zlatom in srebrom in posejan z dragocnim kamenjem. Kadar gredo bogati Laoti in siamski dostojanstveniki na pot, potujejo kaj radi na slonih, zlasti tam, kjer ni prometnih cest.

Tu in tam se v džunglah se vernega Sijama pojavi beli slon čang phoak. Že v starih časih so bili sloni pomenjali za vse vendar prenaša jezdec dan za nidijske narode in orientalske

Ameriški general Joseph Stillwell govori pred vojniki v Indiji.

vladarje dragocene in častitljive živali, ki so uživale nekakšne božanske časti. Še danes ima siamski kralj v svoji palači v Bangkoku nekaj belih slonov, ki so v posebnem varstvu.

Letovišče laotske prince

Na zahodni strani mesta sem prišel nekako v eni uri po dobri cesti mimo velikih templjev do gorovja Doi Luang, ki stoji kakor stražar sredi planjave. Tu ima več laotskih plemičev svoje letovišče vladajočega Cao-luanga, više gori pa je romantična vila njegove sestre princeze Cao Dara; do vile je držala strma pot skozi lep senčnat gozd. Ves čas ob tej poti se je slišalo šumenje in padanje potoka, ki je drevil z vrha gore. Princeza je rada zahajala v haudi svojega slona, s srebrnimi okovi in verigami okrašenega, na to goro, kjer je sanjala ob templju pradedov o časih, ki jih je preživela v bližini mogočnega siamskega kralja Chulalongkorna, in premišljala o žalostnem koncu svojega sina princa Diloka, ki si je v najlepši

moški dobi s samokresom čal življenje.

V tem letovišču, kamor povabila gostoljubna princeza sem doživel lep in nepoznan popoldan. Princeza mi je povedovala dogodke iz svojega življenja in iz zgodovine svojih dedov.

(Dalje prihodnjik.)

RADA BI IZVEDELA

kje se nahaja Agnes K. Klemm. Ujudo prosim, da se zgleda po no ali osebno na naslov: John C. sek, R. D. No. 7, Ellwood City, Pa.

ZASTOPNIKI LIS
PROSVETE

se val društveni tajniki in tajniki člani, ki jih društva izvolijo svrhu.

Nalji nastavljeni lokalni in valni zastopniki za določene o so:

Louis Barthorich, za Milwaukee in okolico.

Anton Jankovich, za Cleveland in okolico.

Andrej Piris in Ely, Minnesota.

Frank Klun iz Chisholma, Minnesota.

Frank Cvetina iz Tiro Hill, Pennsylvania.

Anton Zornik iz Hermine, Pennsylvania.

Joe Federal in Library, Pennsylvania.

John Zornik za Detroit in okolico.

Poleg vseh teh pa lahko vsak ali naročnik sam polje svoje mline direktno listu

PROSVETA

2857 So. Lawndale Ave., Chicago

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue

Chicago, Illinois

TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta v prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane vsa enaka, za člana ali nečlane \$0.50 na eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri assessment \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej plačajo ni vstopa, reči da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri član preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vstopno listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vstopno naročnino.

Cena lista Prosveta je:

Za Zdrut, države in Kanada \$0.50	Za Člone in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 4.50
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.75
4 tednika in 1.90	4 tednika in 3.00
5 tednikov in 1.50	5 tednikov in 2.25

Za Evropo je \$0.80

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vstopno denarje ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J.,
2857 So. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

Priložite polnjam naročnine na list Prosveto vstop

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledenja članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

